

Liidu õigusega on vastuolus liikmesriigi õigusnorm, mille kohaselt ei ole selle riigi kohtutel õigust kontrollida selliste riigisiseste õigusnormide kooskõla liidu õigusega, mis on selle liikmesriigi konstitutsioonikohtu otsusega tunnistanud selle riigi põhiseadusega kooskõlas olevaks

Sellise normi kohaldamine kahjustaks liidu õiguse esimuse põhimõtet ja eelotsusemehhanismi tõhusust

Euroopa Kohtul paluti teha otsus kohtute sõltumatuse põhimõtte kohta, mida on tunnustatud ELL artikli 19 lõike 1 teises lõigus koostoimes eelkõige liidu õiguse esimuse põhimõttega, kontekstis, kus liikmesriigi üldkohtul ei ole riigisisese õiguse alusel õigust kontrollida selliste riigisiseste õigusnormide kooskõla liidu õigusega, mille selle liikmesriigi konstitutsioonikohus on selle riigi põhiseadusega kooskõlas olevaks tunnistanud, ja kus juhul, kui kohtunik otsustab sellise kontrolli läbi viia, võidakse tema suhtes alatatada distsiplinaarmenetlus ja talle kohaldada distsiplinaarkaristusi.

Kõnealusel juhul mõisteti RS Rumeenias kriminaalmenetluses süüdi. Tema abikaasa esitas seejärel kuriteokaebuse, milles väitis muu hulgas, et mitu kohtunikku panid selles kriminaalmenetluses toime kuritegusid. Hiljem esitas RS Curtea de Apel Craiova (Craiova apellatsioonikohus, Rumeenia) kaebuse, milles väitis, et ülalmainitud kuriteokaebuse alusel algatatud kriminaalmenetlus on kestnud liiga pikalt.

Craiova apellatsioonikohus leidis, et peab selle kaebuse lahendamiseks hindama, kas liidu õigusega¹ on kooskõlas liikmesriigi õigusnormid, millega on loodud niisugune kohtusüsteemis toime pandud süütegusid uuriv prokuratuuri spetsialiseerunud osakond, kes kõnealusel juhul asja menetles. Võttes aga arvesse Curtea Constituțională (Rumeenia konstitutsioonikohus) otsust², mis tehti pärast Euroopa Kohtu otsust kohtuasjas Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt³, ei ole Craiova apellatsioonikohtul riigisisese õiguse alusel õigust seda kooskõla kontrollida. Rumeenia konstitutsioonikohus lükkas nimelt oma otsusega põhjendamata tõttu tagasi vastuväite, et mitu selle õigusakti sätet on põhiseadusvastased, rõhutades seejuures, et kui tema on otsustanud, et riigisisene õigusakt on kooskõlas põhiseaduse sättega, mis kohustab järgima liidu õiguse esimuse põhimõtet⁴, ei ole üldkohtutel õigust kontrollida selle riigisisese õigusakti kooskõla liidu õigusega.

Selles kontekstis otsustas Craiova apellatsioonikohus pöörduda Euroopa Kohtusse, et saada selgitusi sisuliselt küsimustes, kas liidu õigusega on vastuolus see, kui liikmesriigi üldkohtu kohtunikul ei ole sellistel asjaoludel nagu kõnealuses asjas õigust kontrollida õigusnormide

¹ Täpsemalt ELL artikli 19 lõike 1 teine lõik ja komisjoni 13. detsembri 2006. aasta otsuse 2006/928/EÜ, millega nähakse ette kord, mille abil teha Rumeeniaga koostööd ja jälgida tema edusamme konkreetsete eesmärkide täitmisel kohtureformi alal ning korruptsiooni ja organiseeritud kuritegevuse vastases võitluses (ELT 2006, L 354, lk 56), lisa.

² 8. juuni 2021. aasta kohtuotsus nr 390/2021.

³ 18. mai 2021. aasta otsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ jt liidetud kohtuasjades [C-83/19](#), [C-127/19](#), [C-195/19](#), [C-291/19](#), [C-355/19](#) ja [C-397/19](#) (vt ka [pressiteade nr 82/21](#)), milles Euroopa Kohus leidis muu hulgas, et niisugune õigusakt on liidu õigusega vastuolus, kui sellise spetsialiseerunud osakonna loomine ei ole põhjendatud korrakohase õigusemõistmisega seotud objektiivsete ja kontrollitavate nõuetega ja kui sellega ei kaasne Euroopa Kohtu välja toodud spetsiifilised tagatised (vt selle kohtuotsuse resolutsiooni punkt 5).

⁴ Rumeenia konstitutsioonikohus leidis kohtuotsuses nr 390/2021, et see õigusakt on kooskõlas Rumeenia põhiseaduse (Constituția României) artikliga 148.

kooskõla liidu õigusega, ja kui selle kohtuniku suhtes kohaldatakse distsiplinaarkaristusi põhjusel, et ta otsustab sellise kontrolli läbi viia.

Euroopa Kohtu suuskoda otsustas, et sellised liikmesriigi õigusnormid või praktika on liidu õigusega vastuolus⁵.

Euroopa Kohtu hinnang

Kõigepealt leidis Euroopa Kohus, et ELL artikli 19 lõike 1 teise lõiguga ei ole vastuolus liikmesriigi õigusnormid või praktika, mis näevad ette, et liikmesriigi üldkohtute jaoks on selle riigi konstitutsiooniõiguse alusel siduv sama liikmesriigi konstitutsioonikohtu otsus, milles leitakse, et teatavad riigisisised õigusnormid on kõnealuse liikmesriigi põhiseadusega kooskõlas, tingimusel et riigisisese õiguses on tagatud selle konstitutsioonikohtu sõltumatus eelkõige seadusandlikust ja täitevvõimust. Nii ei ole see aga juhul, kui selliste õigusnormide või praktika kohaldamine välistab täielikult üldkohtute pädevuse kontrollida selliste riigisiseste õigusnormide kooskõla liidu õigusega, mille konstitutsioonikohus on tunnistanud vastavaks selle liikmesriigi põhiseaduse sättele, mis näeb ette liidu õiguse esimuse.

Järgmiseks rõhutas Euroopa Kohus, et liikmesriigi kohtul lasuvat kohustust kohaldada kõiki vahetut õigusmõju omavaid liidu õigusnorme täies ulatuses on vaja järgida eelkõige selleks, et tagada, et liikmesriigid oleksid aluslepingute ees võrdsed, mis välistab võimaluse, et liikmesriigid võtavad liidu õiguskorra suhtes mis tahes ühepoolseid meetmeid, ning see kohustus väljendab ELL artikli 4 lõikes 3 mainitud lojaalse koostöö põhimõtet, mis kohustab jätma kohaldamata iga riigisisese õigusnormi, mis on sellega vastuolus, olgu kõnealune õigusnorm siis vastu võetud enne vahetut õigusmõju omavat liidu normi või pärast seda.

Selles kontekstis tuletas Euroopa Kohus esiteks meelde, et niisugused riigisisised õigusnormid kuuluvad otsuse 2006/928⁶ kohaldamisalasse ja järelikult peavad need järgima liidu õigusest, eelkõige ELL artiklist 2 ja artikli 19 lõikest 1 tulenevaid nõudeid⁷. Teiseks, kuna nii ELL artikli 19 lõike 1 teine lõik kui ka otsuse 2006/928 lisas sätestatud konkreetset eesmärgid kohtureformi alal ja korruptsioonivastases võitluses on sõnastatud selgelt ja täpselt ning nendega ei kaasne ühtegi tingimust, on neil vahetu õigusmõju⁸. Sellest järeldub, et kui riigisiseseid õigusnorme ei ole võimalik tõlgendada kooskõlas nimetatud sättega või nimetatud eesmärkidega, siis peavad Rumeenia üldkohtud jätma need riigisisised õigusnormid omal algatusel kohaldamata.

Sellega seoses märkis Euroopa Kohus, et Rumeenia üldkohtud on põhimõtteliselt pädevad hindama riigisiseste õigusnormide kooskõla viidatud liidu õigusnormidega, ilma et nad peaksid selleks esitama Rumeenia konstitutsioonikohtule vastavasisulist taotlust. Ent neil ei ole seda pädevust, kui Rumeenia konstitutsioonikohus on otsustanud, et kõnealused õigusnormid on kooskõlas riigi põhiseaduse sättega, mis näeb ette liidu õiguse esimuse, kuna need kohtud on kohustatud seda konstitutsioonikohtu otsust järgima. Selline liikmesriigi õigusnorm või praktika takistaks kõnealuste liidu õigusnormide täielikku toimet, kuna see ei võimaldaks üldkohtul, kes peab tagama liidu õiguse kohaldamise, endal hinnata nende õigusnormide kooskõla selle õigusega.

Lisaks kahjustaks sellise riigisisese õigusnormi või praktika kohaldamine ka eelotsusemehhanismi abil loodud Euroopa Kohtu ja liikmesriikide kohtute koostöö tõhusust, heidutades vaidlust lahendavat üldkohut pöördumast eelotsusetaotlusega Euroopa Kohtu poole, kuna nii täidab ta asjasse puutuva liikmesriigi konstitutsioonikohtu otsuseid.

⁵ Arvestades ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku koostoimes ELL artikliga 2 ja artikli 4 lõigetega 2 ja 3, ELTL artikliga 267 ning liidu õiguse esimuse põhimõttega.

⁶ Vt otsuse 2006/928 täisviide 1. joonealuses märkuses.

⁷ Eespool viidatud kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România” jt, punktid 183 ja 184.

⁸ Eespool viidatud kohtuotsus Asociația „Forumul Judecătorilor din România” jt, punktid 249 ja 250, ning 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Euro Box Promotion jt, [C-357/19](#), [C-379/19](#), [C-547/19](#), [C-811/19](#) ja [C-840/19](#) (vt ka pressiteade [230/21](#)), punkt 253.

Euroopa Kohus rõhutas, et need järeldused on iseäranis asjakohased olukorras, kus liikmesriigi konstitutsioonikohtu otsusega keeldutakse järgimast Euroopa Kohtu eelotsust, tuginedes eelkõige selle liikmesriigi põhiseaduslikule identiteedile ja arusaamale, et Euroopa Kohus on ületanud oma pädevust. Euroopa Kohus märkis, et tal võib tekkida ELL artikli 4 lõike 2 alusel vajadus kontrollida, kas liidu õigusest tulenev kohustus kahjustab liikmesriigi rahvuslikku identiteeti. Seevastu ei ole selle sätte eesmärk ega tagajärg lubada liikmesriigi konstitutsioonikohtul jätta kohaldamata liidu õigusnormi, eirates talle liidu õigusest tulenevaid kohustusi, põhjendusel et see norm eirab kõnealuse liikmesriigi rahvuslikku identiteeti niisugusena, nagu selle on määratlenud selle riigi konstitutsioonikohus. Seega kui liikmesriigi konstitutsioonikohus leiab, et liidu teisese õiguse säte, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus, eirab kohustust austada selle liikmesriigi rahvuslikku identiteeti, tuleb sellel konstitutsioonikohtul esitada Euroopa Kohtule eelotsusetaotlus selle sätte kehtivuse hindamiseks ELL artikli 4 lõike 2 seisukohalt, kuna ainult Euroopa Kohtul on pädevus tuvastada liidu õigusakti kehtetus.

Lisaks rõhutas Euroopa Kohus, et kuna temal on ainupädevus anda liidu õiguse lõplik tõlgendus, ei saa liikmesriigi konstitutsioonikohus omaenda tõlgenduse põhjal liidu õigusnormidele õiguspäraselt järeldada, et Euroopa Kohus on teinud kohtuotsuse, mis väljub tema pädevuse piirest, ja seetõttu keelduda Euroopa Kohtu tehtud eelotsust järgimast.

Lisaks täpsustas Euroopa Kohus oma varasemale kohtupraktikale⁹ tuginedes, et ELL artikliga 2 ja artikli 19 lõike 1 teise lõiguga on vastuolus liikmesriigi õigusnormid või praktika, mis võimaldavad võtta liikmesriigi kohtuniku distsiplinaarvastutusele oma riigi konstitutsioonikohtu otsustest kõrvale kaldumise eest ja täpsemalt sellise otsuse kohaldamata jätmise eest, millega konstitutsioonikohus on keeldunud järgimast Euroopa Kohtu tehtud eelotsust.

MÄRKUS: Eelotsusetaotlus võimaldab liikmesriikide kohtutel taotleda kohtuvaidluste lahendamisel Euroopa Kohtult liidu õiguse tõlgendamist või liidu õigusakti kehtivuse üle otsustamist. Euroopa Kohus ei lahenda riigisisest kohtuvaidlust. Kohtuasja lahendamine kooskõlas Euroopa Kohtu otsusega on liikmesriikide kohtu ülesanne. Euroopa Kohtu otsus on ühtlasi siduv ka teistele liikmesriikide kohtutele, kes lahendavad sarnast probleemi.

Ajakirjandusele mõeldud mitteametlik dokument, mis ei ole Euroopa Kohtule siduv.

Otsuse [terviktekst](#) on CURIA veebilehel alates selle kuulutamise päevast.

Täiendavat teavet annab Gitte Stadler, ☎ (+352) 4303 3127

Kohtuotsuse kuulutamisest saab pildisalvestisi „[Europe by Satellite](#)” kaudu 📠 (+32) 2 2964106

⁹ Eespool viidatud kohtuotsus Euro Box Promotion jt.